

KAUKO MOISIO, SEPPÄ JA TAIDETAKOJA

*Seppä Kauko Moisio Meilahden pajassaan. Kuva Seppo Ropponen
Blacksmith Kauko Moisio in his foundry at Meilahti.*

Euroopassa taidetaonnalla on pitkät perinteet. Renessanssi-, barokki- tai jugendarkkitehtuuria täydentävät tyylin mukaiset taontatyöt: portit, kaiteet, kannattimet, saranat, kyntteliköt, valaisimet, naulakot, ovenpainikkeet, arkkitehtuuriin kiinteästi liittyvät rakenteelliset osat ja käyttöesineet. Suomessa taidetaonnan perinteet ovat vähäisempiä, siksi se on meille vierasta. – Mutta henkinen perintö on sitäkin vahvempi, seppä Kauko Moisio sanoo ja viittaa tärkeään innoittajaansa Kalevalaan. Sammon taonta on prosessi, josta seppä yhä voi ammentaa. Ahjosta tuli kultainen aura, muttei se kelvannut, pantiin uudelleen ahjoon...

**TEKSTI
RITA TASKINEN**

Kauko Moisio on taiteilija ja käsityöläinen, seppä jo kolmannessa polvessa. Hänen isänsä kengitti hevosia, takoi tarve-esineitä arkeen. Kyläseppä oli tuolloin kysytty ammattilainen. Kauko Moisioin taidot ovat osin isän pajassa opittuja. Työskentelyn motiivit nousevat kuitenkin taiteellisesta koulutuksesta. Moisioin suunnittelemat ja toteuttamat esineet ovat aina käyttöesineitä, mutta voisivat yhtä hyvin olla olemassa yksinomaan esteettisinä objekteina - "Valon sillat", heijastimilla varustettuja rautakuutioista taotuja kynttelikköjä, "Ajatuslento", suihkukaivo-veistos ruostumattomasta teräksestä, jossa vesi syöksyy joka suuttimesta erilaisena. Moisio on takonut presidenteille ja korkeille valtiovieraille, tehnyt työtä ahjon ääressä palvelen arkea ja juhlaa.

Aivan viime aikoina seppän ammattia on taas alettu arvostaa. Varsinkin nuorista se on mukava harrastus, seppän työssä kokee voimakkaasti, että minä teen, toteutan jotakin. Mutta pelkästään harrastuksena vaatimaan käsityömäiseen tekemiseen turhautuu, sillä tällainen tekeminen vaatii jatkuvaa harjoitusta.

– Sepän työn pitää olla ammattimaista. Virkamiesmäisesti tätä työtä ei pidä eikä voi tehdä, Moisio painottaa. Jos raha tulee muualta, voi olla, ettei kuumen ahjon ääreen viitsikään mennä ja taonnat jäävät takomatta. Mutta jos seppän ammattiin lähtee tosisaan, se on todella antoisaa. Kuuma rauta taipuu, muotoutuu alasimella eri kokoisten vasaroiden alla uskomattomiin muotoihin.

– Minä käytän tällaista suurta, painavaa vasaraa. Olen sen verran laiska, Moisio sanoo ja heilauttaa painavan työkalun hartioittensa yläpuolelle, antaa sen pudota omalla painollaan taltan päälle. - Pitää tietää mihin lyö, ja miksi, hän sanoo.

Hyvässä työssä ei ole ainuttakaan turhaa työkalun jälkeä, ainuttakaan turhaa iskua ei ole lyöty. Moisioin tekniikka edellyttää äärimmäistä varmuutta työprosessin aikana. Virhelyönkin jälkeä ei voi paikata eikä korjailla. Moisioin teoksissa jokainen isku, jokainen työkalun jälki on näkyvissä, ensimmäisestä taltan jäljestä viimeiseen. Juuri se lopullisessa esineessä kiehtoo. Kuutionmuotoisen rauta-aihion muuttuminen ahjossa ja alasimella taidokkaaksi käyttöesineeksi on harkittujen, onnistuneiden iskujen summa. Karkea rautakuutio muuttuu maljaksi, kyntteliköksi, koruksi, arinaksi, aurinkokelloksi, ristiksi, hautamuistomeriksi, portinkahvaksi rytmikkäiden, tasaisten iskujen alla, välillä punaisena hehkuen ja taas tummaksi kylmeten.

Taontatyönä valmistettu tuoli, jossa satulanahkaistuin.

Kuva Seppo Ropponen

Stool produced by forging, a leather saddle forming the seat.

Vuosien varrella Kauko Moisio on kehittänyt laajan ja omaperäisen malliston mitä moninaisimpia käyttöesineitä. Tuosta mallivara-astosta riittäisi supisuomalaista taide-esineistöä maailmalle. Tarvittaisiin vain hyvän peruskoulutuksen saaneita käsityöläispeppiä Moisioin pajaan ahertamaan. Mitään tusinatavaraa, rihkamaa ei käsin

kannata tehdä. Moisioin teokset ovat yksilöllisiä, ainutkertaisia esineitä, joiden hintaa ostaja ei juuri kysy. Silti koulutettu takaja pystyy valmistamaan näitä esineitä lähes sarjatuotantona. Esineen viimeistelyyn menee usein aikaa paljon enemmän kuin itse taotaan. Terävät kulmat hiotaan ja kiillotetaan huolellisesti. Viimeistelytyö sujui hyvin oppipojaltaakin.

Työkalut on pitkälle itse suunniteltu ja valmistettu. Kun on yksin pajassa, on keksittävä jos minkälaisia apuvälineitä ja omia menetelmiä halutun muodon aikaansaamiseksi. Työkalujen kädensijat ja kahvat on itse omalle kädelle sopiviksi

muotoiltu. Näin työ käy kevyemmin. Kauko Moisio on kehittänyt myös erityisen tyssäysmenetelmän, jonka avulla hän pystyy takomaan laakeita, maljamaisia muotoja, jopa kupoleita taontakoneellaan. Kauko Moisiolla on runsaasti ideoita reservissä, mallit ovat pitkälle valmiita, niitä ei vain ole kaikkia toteutettu loppuun saakka, kun kauppa ei idean alkuvaiheessa syntynyt. Kuin näytösluontoisesti hän takoo raudasta ruusun, viimeistelee ja lyö vielä lopuksi ruusun varteen pistävän piikin. Ojentaa valmiin ruusun hämmennyneelle vieraalle.

– Kun työ tehdään kuumana, kaikki molekyylit muodostuvat tehdyn mutkan muotoisiksi, menevät taivutuksen suuntaisesti, seppä selvittää. Jos työ tehtäisiin kylmänä, siihen jäisi jännityksiä, haavoja, puhutaan että työhön jää "kylmän vihoja". Kuumennettuna rauta muotoutuu sisältä, raudan henki liikkuu... - Hienointa tässä työssä on se, että kova rauta, teräs, muotoutuu inhimillisin voimin ja jopa ilman suurempaa ponnistusta. Työn koreografia on tärkeä. Tekeminen näyttää helpolta, kun opittuja, perinteisiä menetelmiä sovelletaan työssä luontevasti.

– Minä nautin taonnasta, ei siinä tarvitse kiroilla tai tuskailaa. Aina kun jokin tekeminen näyttää helpolta, siihen sisältyy salaa harjoittelemista. Sitä ei ihminen huomaa. Miten tulla hyväksi seppäksi, se on harjoittelusta kiinni. Koulutuksessa on tärkeää, että tehdään todella paljon töitä. Teoria on yhdistettävä tekemiseen, siinä harjaantuvat sekä aivot että kädet.

Moisio saa kovaan materiaaliin uskomatonta herkkyyttä. Suih-

*Soiva sormus, terästä.
Ringing ring, steel*

*Kynttilänjalka Aachenin koulun ajoilta,
hiontaa ja taontaa.*

*Candlestick from his time at school in
Aachen, sanding and forging.*

*Taottu rannekel-
lo, lasi vuorikris-
tallia. Kuva
Seppo Ropponen*

*Forged watch,
glass of mountain
crystal*

*Temppeliaukion kastemalja on tehty paikalta louhittujen graniit-
tijärkäleiden päälle, pronssikumataontaa. Maljan pohja, jossa
vesi on, on tinattu puhtaalla tinalla.*

*Baptismal font in the Church in the Rock (Temppeliaukio
Church).*

*Kauko Moisio Aachenin seppien konferenssissa vuonna 1986.
Kauko Moisio at the blacksmiths' conference in Aachen, 1986.*

kukaivon suuttimet on siten muotoiltu, että vesi pusertuessaan niiden läpi leviää hennoksi hunnuksi esineen ympärille. Abstraktit työt ovat jäljittelemättömän suomalaisia. Pelkistetyt muodot korostavat käden ja työkalun jälkeä. Sitomistavat kiinnostavat Moisiota. Seppien käytössä on kolmisenkymmentä - kolmekymmentäviisi erilaista perinteistä sidostyyppiä. Taonnan taidehistoriasta voi poimia perinteisiä menetelmiä ja tapoja joita voi itse luonteensa mukaisesti soveltaa erilaisissa töissä. Esimerkiksi temppeleaukion kirkon seinään kiinnittyvä kynttelikkö on sidottu kallioon juuri niihin kohtiin, joissa jo oli kiviporan jälkiä. Yhtään ylimääräistä reikää Moisio ei halunnut kallioon porata. Teos istuu kiviseinässä kuin olisi siihen kasvanut. Moisio korostaa käytännöllisyyttä. Hänen esineissään on enemmän käytännön ulottuvuuksia kuin ensikatsojalta huomaa. Kynttilänjalka on muotoiltu niin, ettei steariini pääse valumaan pöydälle tai että liekki valovoima moninkertaistuu heijastuessaan teräksen peilimäisistä pinnoista. Tilaustyönä toteutetut vihkisormukset lomittuvat toisiinsa kahden symbolisen talon muodostaessa muotoaiheen. Itse hän on ylpein sellaisista teoksista, joiden muodot ja pinnat ovat suoraan onnistuneen iskun ja isovasaran jäljiltä. Pinnan väritykseen hän ei käytä happoja tai muita kemikaleja, vaan värit saadaan aikaan lämmön vaikutuksesta. Teräs on herkkä materiaali kovuudestaan ja kestävydestään huolimatta. Moisio saa vielä äänen teostensa ulottuvuudeksi. Teräs helähtää ja soi, kun osat koskettavat toisiaan. Herkkyys on mukana käyttöesineissä, grilliarina on kuin haavanlehti.

Moision korut "Toiveiden hetki", "Tähdenlento", vihkisormukset, vuorikristalliriipukset, ovat yht' aikaa painavia ja kevyitä, arkaaisia ja myyttisiä. Tällaisia koruja voisi myydä maailman metropoleissa muotisesongeista välittämättä, alkuperäisinä suomalaisina käsityöteoksina. Mutta toistaiseksi ne ovat kätköissä Vanhan Meilahden entisessä muuntajassa, kuin aarrearkussa.

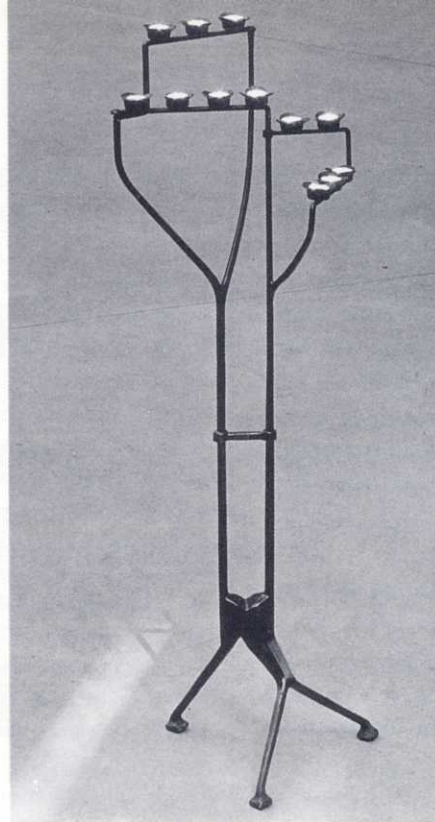
- Sanovat taiteilijaksi, en tiedä, ammattilainen haluan olla ja olen, taiteellisuus sitten on tai ei. Hyvän ammattilaisen työssä voi olla taiteellisuutta, luovuutta, mutta osaaminen on tärkeintä. Harjoitus tekee mestarin, Moisio miettii.

UHANALAINEN MILJÖÖ

Kauko Moisio on huolissaan upeasta miljööstään Helsingin Vanhasa Meilahdessa. Eliel Saarisen piirtämä entinen muuntaja on ollut sepän pajana ja asumuksena vuodesta 1980 saakka. Moisio on kunnostanut paikan viihtyisäksi kodiksi ja pajamiljöökseksi, jota turistikin ja korkeat vieraat tulevat kaukaa katsomaan. Usein hänen on käännytettävä toimittajat portilta takaisin – pelkkää näytöstä ei sepän elämä voi olla. Nyt hän haluaa kuitenkin puhua pajansa puolesta.

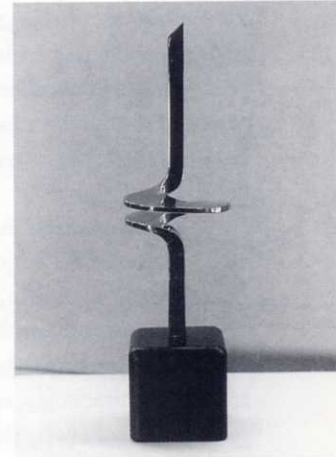
Kauko Moisio on jäämässä eläkkeelle puolentoista - parin vuoden päästä, ja silloin pajan kohtalo on vaakalaudalla. Löytyykö jatkajaa, joka pitäisi ahjon kuumana?

Kauko Moisio on opettanut taidetaontaa mm. Taideteollisessa korkeakoulussa, valmistanut kirjallista oppimateriaalia ja ohjannut nuoria omassa pajassaan, mutta nyt kun jatkajia todella tarvittaisiin, pajassa on hiljaista. Upea Eliel Saarisen miljöö on Pikku Huopalahden rakennustyömaan puristuksissa. Kaivinkoneet jyskäävät jo aivan pensasaidan takana, sauna ja ryytimä jäävät pian työmaan alle.

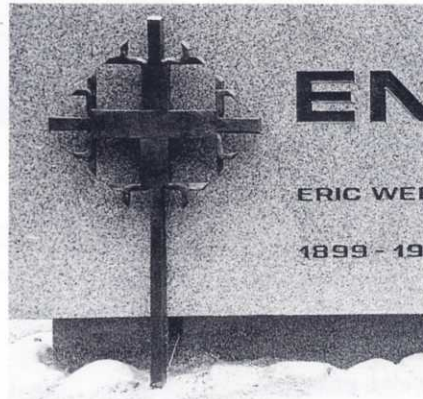

Temppeleaukion kirkon kynttelikkö vuodelta 1990.

Candelabrum in the Church in the Rock (Temppeleaukio Church).

Liikelahja Outokumpu Oy:lle. Business gift for Outokumpu Oy

Hautamuistomerkki, modernia, korutonta taontaa. Gravestone.

"Natsavaaku" on kookas teräksinen tuhkakuppi, joka kääntyy jalustassaan tuulen mukana.

Large steel ash tray which turns on its pedestal with the wind.

Arkkitehti Kaarlo Leppäsen idean pohjalta valmistunut suihkulähteveistos Helsingin pääkirjaston edessä. Fountain sculpture in front of the main library in Helsinki.

Kauko Moisio on jättänyt Helsingin kaupunginhallitukselle esityksen alueen suunnittelumiseksi ja toteuttamiseksi siten, että miljöön pelastuisi ja sen lähiympäristöön rakennettaisiin toimivat ateljeetilat käsityöläisille. Alueen suunnitellut arkkitehti Markku Visanti on piirtänyt ehdotuksen, jossa idyllisen torin ympärille voitaisiin rakentaa parinsadan neliön ateljeeasuntoja. Hankkeen toteutuminen ja ainutlaatuisen pajamiljöön pelastuminen riippuu nyt kaupungin päättäjästä.

Kunnianhimoisen sepän pajassa otetaan alati mittaa itsestä. Ahjohitsausta, pakotusta, litistystä, taivutusta, kupin taontaa, kuparilla juottamista, pronssin ja happoteräksen kuumataontaa, erikoistyökalujen suunnittelua ja valmistusta, suuria painavia järkäleitä, hentoja koruja, tiukuna heliseviä sormuksia. Muodot ja ideat syntyvät ahjossa, paperilla, alasimella, aivoissa, käsissä. Isoja julkisia töitä suunniteltaessa on tärkeää päästä työn alkuun jo rakennusvaiheessa, kuten TempPELLIAUKION kirkossa. Ideat syntyvät hankkeen kokonaisnäemyksestä.

Stipendejä ja tunnustusta Moisio on saanut pitkän uransa aikana vaihtelevasti. Ehkä tärkein oli Suomen kulttuurirahaston stipendi, jonka turvin hän lähti Taideteollisesta oppilaitoksesta valmistuttuaan varsinaiseen taidesepäkouluun Aacheniin professori Fritz Uldrichin oppiin. - Jos opettajana on vahva persoona, se kehittää vahvoja oppilaita. Silloin, opiskeluvaiheessa, kasvaa henkinen mitta. Nyt sitä taistelee enää vain itsensä kanssa. Ei ole tarvetta kilpailla tai esiintyä, Moisio pohtii.

Sittemmin on tullut apurahoja, valtion taideteollisuuspalkinto 1969, arvovaltaisia vieraita, kutsuja seppiä kansainvälisiin konferensseihin, työtarjoja Floridaa myöten. Mutta mieluiten hän näkisi omien töitensä asuvan Suomessa ja suomalaisten oppivan ymmärtämään ja arvostamaan luovaa sepäntyötä. Taontaa on niin monenlaista, monentasoista. Moisio rautaan jähmettyneet teokset edustavat samaa jäljittelemättöä, suomalaista omaperäisyyttä, mitä Tapio Wirkkalan puu- ja lasityöt.

KAUKO MOISIO, BLACKSMITH AND WROUGHT IRON ARTIST

Ornamental wrought iron has a long tradition in Europe, renaissance, baroque, or art nouveau architecture was complemented with forgings in the appropriate style: gates, balustrades, holders, hinges, candelabra, light fittings, coat racks, door handles, structural parts integrally linked to architecture and objects for daily use. In Finland, forging traditions are few and that's why they appear strange to us. - But, as blacksmith Kauko Moisio puts it, our spiritual tradition is stronger and refers enthusiastically to the Finnish national epic, The Kalevala. In The Kalevala, Sampo's forging is a process which smiths still draw from. A golden plough came from the forge, but it wasn't good enough and so was returned to the forge.....

The themes which Kauko Moisio works with come from an artistic training. The articles which Moisio designs and produces are always articles for every day use but could just as easily exist as aesthetic objects - "Bridges of light", candelabra forged out of a cube of iron and decorated with reflectors, "Flight of thought", is a fountain sculpture made of stainless steel in which water rushes out of each nozzle differently. Moisio has also forged for presidents and high-ranking state visitors, worked at the forge satisfying every day and festival. Recently the smith's work has once more begun to be valued. Especially for young people it's a nice hobby, working as a smith you have a strong feeling of doing something, making something. But more demanding work requires continuous practice, you can't achieve such results from just a hobby.

- I use this kind of large, heavy hammer. I'm quite lazy, Moisio says and waves the heavy tool above his shoulders letting it fall again under its own weight. - You have to know where to hit, and why, he says. In a good work, there should be no unnecessary trace of hammer marks, not a single blow has fallen in vain. Moisio's techniques requires extreme confidence throughout the work process. If you make a mistake you can't patch it or repair it. In Moisio's works, every blow, every mark from his tools is visible from the first chisel mark to the last. It's that which makes the final work so captivating. The change from a cube-shaped piece of iron in the forge and anvil to an artistic utility article is the sum of thoughtful, successful blows.

The rough iron cube changed to a vase, a candelabrum, jewellery, a grate, sun dial, cross, gravestone, and gate latch under the even rythmical blows of the hammer, sometimes

glowing red and sometimes dark as it cooled. During the years, Kauko Moisio has developed a broad and original of designs for diverse everyday articles. His range of designs would satisfy the whole world with objects of genuine Finnish art. It would only need good craftsmen to hammer away in Moisio's foundry. It's not worthwhile making mass produced goods or knick-knacks by hand. Moisio's works are individual, unique objects, the price of which the buyer doesn't even ask. Still a smith could almost mass produce the articles.

- The best thing about this job is that hard iron and steel take shape with human strength and even without too much effort. The choreography is important. It seems easy enough to do when the traditional methods learned are applied naturally to the job.

He, himself is proud of such works whose shape and surface are the direct result of the traces of successful blows and the big hammer. He doesn't use acid or other chemicals to colour the surface. The colours come from the effect of the heat. Steel is a sensitive metal despite its hardness and durability. You can hear the sound of Moisio's works. The steel chinks and rings as the parts come into contact with each other.

They call me an artist, I don't know, a professional I am and want to be, artistry it either is or isn't. There can be artistry and creation in a good professional work but skill is the most important. Practice makes perfect, Moisio reflects.

Grants and honours Moisio has had varyingly throughout his long career. Perhaps the most important was the grant from the Finnish Cultural Foundation which enabled him to study under Professor Fritz Uldrich at the school of blacksmiths in Aachen once he had completed his studies at the Institute of Industrial Arts.

- If the teacher is a strong person he develops strong students. Then during the study stage the intellectual dimensions grow. Now it's only a question of battling with oneself, there's no need to compete or show off, Moisio considers.

Grants came later on, the state craft and design award 1969, high-ranking visitors, invitations to international conferences of blacksmiths, offers of work including from as far away as Florida. But he would rather see his own works living in Finland and Finns learning to understand and appreciate the creative work of a blacksmith. Forging is so varied and has so many different levels. Moisio's hardened works of iron represent the same inimitable, Finnish individuality as Tapio Wirkkala's wood and glassworks.